

VANNASTAVNE AKTIVNOSTI: POGLED U BUDUĆNOST

Sabina Vidulin^a, Petra Pejić Papak^b

^a Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli, Republika Hrvatska

^b Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci, Republika Hrvatska

Sažetak

U radu se razmatraju mogućnosti kvalitetnog ispunjavanja slobodnog vremena učenika u okviru vannastavnih aktivnosti. Putem individualnih i zajedničkih aktivnosti učenici stiču znanja, razvijaju svoje sposobnosti, postaju kreativni i inovativni. Vannastavne aktivnosti obezbeđuju svestrano potvrđivanje ličnosti učenika i ostvarivanje njihovog maksimuma, a nastavniku daju mogućnost proširenog obrazovnog uticaja na mlade. Autorice posebnu pažnju daju revalorizaciji vannastavne aktivnosti i u vezi s tim predlažu četiri etape: sistematizaciju trenutnih praktičnih dostignuća, istraživanje fenomena vannastavnih aktivnosti, generisanje novog teorijskog modela, kao i njegovu praktičnu proveru. Predlozi i smernice izvedeni su na osnovu detaljne analize zatečenog stanja vannastavnih aktivnosti u hrvatskim osnovnim školama, a vođeni su, jednim delom, karakteristikama uspešno organizovanih vannastavnih aktivnosti, njihovim pozitivnim rezultatima i iskustvima iz međunarodne zajednice, a drugim delom relevantnom literaturom i rezultatima istraživanja o pozitivnim uticajima uključivanja učenika u vannastavne aktivnosti.

Ključne reči: aktualizacija aktivnosti, postojeće stanje, perspektiva, predlozi, slobodno vreme, škola, učenici.

Vannastavne aktivnosti i slobodno vreme učenika

Slobodno vreme dece i mladih je ono vreme u kom su oslobođeni od škole i školskih obaveza, od obaveza koje od njih traže roditelji, poslova koje zahteva društvo, a koje sami nisu potpuno dobrovoljno preuzeli (Janković, 1973). U tom se vremenu deca zabavljaju, igraju, relaksiraju i odmaraju, ali i razvijaju i unapređuju svoje sposobnosti i umeća.

Tokom slobodnog vremena dece i mladih isprepliću se mnogobrojni uticaji i sadržaji koji mogu biti pozitivni i negativni. Upravo zato je u vremenu koje učenicima ostaje na raspolaganju značajno uputiti ih na organizovano korišćenje slobodnog vremena pod nadzorom neke stručne osobe, redovno i u isto vreme (Jelavić i

* svidulin@unipu.hr

Jergović, 2000). Rezultati istraživanja slobodnog vremena učenika (Arbunić, 1998; Delle Fave i Bassi, 2000; Fitzgerald, Joseph i sar. 1995; Garton i Pratt, 1991; Ilišin i Radin, 2002; Jerbić, 1973; Leburic i Relja, 1999; McHale, Crouter i Tucker, 2001; Prlić i Ilić, 2000; Shaw, Caldwell i Kleiber, 1996) pokazali su da organizovano slobodno vreme ima veliku ulogu i važnost u formiranju pozitivnih osobina deteta, a škola je idealno mesto za stručno i planirano vođenje dece i mladih.

Organizovano slobodno vreme deteta je od višestruke koristi za dete, školu i zajednicu, a značaj se može ogledati u pozitivnim iskustvima koje dete dobija učešćem u slobodnim aktivnostima, u dobijenoj podršci za lični intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj, ali i u poboljšanju školskih postignuća (Vidulin-Orbanić, 2007). Putem individualnih i zajedničkih aktivnosti učenici stiču znanja, razvijaju svoje sposobnosti, postaju kreativni i inovativni, otvoreni, a uče i na koji način mogu da savladaju određene teškoće, reše problem, upravljaju vremenom, ophode se s drugima. U tom kontekstu škola, koja organizuje slobodno vreme učenika, postaje „stvaralačka i suradnička zajednica stvorena po mjeri učenika, a izvannastavne aktivnosti svojom sadržajnom, umjetničkom, produktivnom, stvaralačkom i svakom drugom dimenzijom pridonose tomu” (Mlinarević & Brust Nemet, 2012, str. 140). Vannastavne aktivnosti su sastavni deo vaspitno-obrazovne strukture škole (Previšić, 1987). Tim izrazom, smatra Puževski (1988, str. 24), „označavamo sve oblike aktiviranja, rada i života odgajnika u školi koji se organiziraju izvan nastavnog rada (učeničke grupe, društva, organizacije i zajednice)”. Cindrić ističe da su vannastavne aktivnosti „različiti organizacijski oblici okupljanja učenika u slobodno izvannastavno vrijeme u školi, koje imaju pretežito kulturno-umjetničko, sportsko, tehničko, rekreacijsko i znanstveno (obrazovno) obilježje” (1992, str. 51). Predstavljaju vaspitno-obrazovne planirane poslove koji omogućavaju svestrano potvrđivanje učenikove ličnosti, a nastavniku daju mogućnost proširenog obrazovnog uticaja na mlade.

Vannastavne aktivnosti nastavljaju vaspitno-obrazovno delovanje škole uz poseban način rada i predstavljaju, prema Cooperu i saradnicima (1999), deo šireg konteksta slobodnog vremena koje doprinosi razvoju dece. Zadovoljava se i razvija interesovanje učenika, stiču se nova znanja i razvijaju veštine, utiče se na socijalizaciju učenika, njihovu afirmaciju i samopotvrđivanje. Broh (2002), Eccles, Barber i sar. (2003), Gilman i sar. (2004), kao i Marsh i Kleitman (2002) smatraju da organizovano slobodno vreme kroz vannastavne aktivnosti utiče na postignuća učenika, celokupno školsko angažovanje i zadovoljstvo školom.

U viziji kakvu školu želimo potrebno je naglasiti važnu ulogu vannastavnih aktivnosti budući da u tim aktivnostima učenici ostvaruju svoj maksimum, što ukazuje na neophodnost promocije vannastavnih aktivnosti i izuzetno kvalitetan rad, kako bi i krajnji rezultat bio (još) bolji. Upravo iz tog razloga pažnju je potrebno usmeriti na kriterijume po kojima će se nove ideje vrednovati, definisati interesovanje i poželjan smer, te sistematski i ciljano raditi s namerom stvaranja škole koju žele učenici danas.

Činjenica je da pedagoška praksa ukazuje na uspešne radove učenika u različitim oblastima vannastavnih aktivnosti koji, na taj način, predstavljaju individualnu

inovativnost i stvaralačku ekspresiju, a u tom procesu napreduju prema ličnim dispozicijama i istovremeno stiču nove kompetencije (Pejić Papak & Vidulin-Orbanić, 2011). Napredak koji se može prepoznati u različitim segmentima utiče i na svestrano oblikovanje detetove ličnosti. Može se ogledati u većem nivou znanja i umeća učenika, u načinima iskazivanja stavova, težnji za aktivnim učešćem, kao i želji za ostvarivanjem kvalitetne interakcije i saradnje s drugima.

Početak programiranja i organizacije vannastavnih aktivnosti na školskom nivou osigurava nastavnik. On predlaže oblasti i sadržaje, uglavnom prema ličnom afinitetu i mogućnostima škole. Nakon toga učenici prema svojim željama i sklonostima biraju oblast interesovanja i konkretnu aktivnost kojom se žele baviti. Zato je poželjno krajem školske godine identifikovati želje i interesovanja učenika, sadržaje koje bi želeli izučavati i čime bi se rado bavili. Prema odgovorima učenika nastavnik može da planira određenu vannastavnu aktivnost ili promeni sadržaj aktivnosti, na način kojim bi podržao njihovo interesovanje, ali ostvario i svoje afinitete.

Planiranje i programiranje rada vannastavnih aktivnosti predstavlja važan i odgovoran deo vaspitno-obrazovnog rada koji zahteva poznavanje društvenih, stručnih, psiholoških, pedagoških, didaktičkih i metodičkih dimenzija određenih oblasti. Planom vannastavnih aktivnosti određuje se kadrovska, vremenska i prostorna dimenzija njihovog sprovođenja. Sadržaji vannastavnih aktivnosti nisu kruto određeni već pružaju mogućnost uvođenja uvek novih tema i sadržaja, načina rada i ostvarivanja postavljenih zadataka. Značajno je naglasiti da ni hrvatskim *Nastavnim planom i programom* (2006), ali ni hrvatskim *Nacionalnim okvirnim kurikulumom* (2011) nisu unapred propisani, razrađeni i zvanično određeni sadržaji rada već se ostavlja mogućnost uvođenja tema i sadržaja s obzirom na oblast interesovanja, a što u organizacionom smislu predstavlja značajnu prednost.

Vannastavne aktivnosti organizovane su na školskom nivou, a sadržaje i načine rada planiraju učenici i nastavnici. Na taj način otvara se mogućnost da nenasstavnici sadržaji postanu značajno područje za negovanje i vaspitanje pozitivnih osobina deteta, za podsticanje i razvijanje individualnih sposobnosti kao i njihovih veština. Važno je pritom odrediti cilj i ishode vannastavnih aktivnosti i odabrati najprikladnije sadržaje za podsticanje razvoja učenika. Podsticaj za dalji rad, aktivnost i zalaganje učenika može se ogledati upravo u tome što su vannastavne aktivnosti dobrovoljno odabrane, fleksibilne i otvorene za sve.

Za uspešnu organizaciju i realizaciju rada u vannastavnim aktivnostima poželjno je osmisliti podsticajan sadržaj aktivnosti, zatim sistemski pratiti tok rada učenika i eventualno korigovati i dopuniti program vodeći pritom računa o primerenosti sadržaja uzrastu i mogućnostima učenika. Sadržaji i organizacija aktivnosti mogu se objaviti na različite načine: postavljanjem izložbe, foto-dokumentacijom, video-snimcima, objavljenim literarnim radovima, priložima iz školskog časopisa, tematskim predavanjem, likovnim radovima, objavljenim rezultatima takmičenja i nastupa, radio i TV-emisijama, muzičkim snimcima i razrednim časovima.

Budućnost vannastavnih aktivnosti: preporuke za dinamičan razvoj

Napredak u sprovođenju i realizaciji organizovnih aktivnosti slobodnog vremena dece moguće je ukoliko su ostvarena sledeća četiri kriterijuma (Pejić Papak & Vidulin, 2016): sistematizacija trenutnih praktičnih dostignuća, istraživanje fenomena vannastavnih aktivnosti, generisanje novog teorijskog predloga i praktična provera modela. Trenutna praktična dostignuća upućuju na utvrđene modele realizacije vannastavnih aktivnosti, nakon čega sledi istraživanje i analiza rezultata istraživanja. Interpretacijom i sintezom rezultata oslikava se trenutno stanje „na terenu” i ukazuje na mogućnosti osavremenjavanja vannastavnih aktivnosti čime se, na osnovu navedenog, oblikuju teorijska promišljanja o načinima koncipiranja vannastavnih aktivnosti i ti se modeli proveravaju u praksi. Teorijska promišljanja čine zbir refleksija o sastavu vannastavnih aktivnosti, njihovom cilju, namerama, svrsi, zadacima, zatim se definišu oblasti i sadržaji aktivnosti i opisuje kako se pojedinačne aktivnosti mogu odraziti na učenike, školu, obrazovni proces, nastavu i učenje. Neophodno je teorijski aspekt nadovezati i na rezultate istraživanja vaspitno-obrazovne prakse koju interpretiraju stručnjaci nakon analize postojećeg stanja s ciljem definisanja moguće perspektive. U saradnji sa praktičarima, uz rezultate istraživanja i primereni teorijski predlog koji bi uvažio potrebe učenika i bio u skladu sa tendencijama osavremenjavanja škole, ali i uz njegovu praktičnu proveru, moguće je ozbiljnije pristupiti fenomenu vannastavnih aktivnosti. Imajući u vidu da je vaspitno-obrazovni proces podložan konstantnim promenama, očekuje se i dalji nastavak istraživanja vannastavnih aktivnosti i stvaranje novih ideja.

Predlozi i smernice koje predstavljamo izvedene su na osnovu analize zatečenog stanja u Hrvatskoj i ponude sadržaja oblasti interesovanja vannastavnih aktivnosti u osnovnim školama, a vođeni su, jednim delom, odlikama uspešno organizovanih vannastavnih aktivnosti, njihovim pozitivnim rezultatima i iskustvima iz međunarodne zajednice. Pritom su uzeti u obzir literatura, kao i rezultati brojnih istraživanja o pozitivnim uticajima uključivanja učenika u rad vannastavnih aktivnosti, kao i ishodi učenja koji ukazuju na prednosti uključivanja učenika u vannastavne aktivnosti, ali i izazove koje treba, s posebnom pažnjom, analizirati u nacionalnom kontekstu.

Preporuke za dinamičniji razvoj vannastavnih aktivnosti i njihovo uspešno sprovođenje predstavljaju smer razvoja aktivnosti koji podrazumeva poznavanje njihove specifične problematike i omogućava određene intervencije za dalji razvoj aktivnosti. Poželjan razvoj organizovanih aktivnosti slobodnog vremena temelji se na stručnim i pedagoškim intervencijama kojima se može unaprediti sastav vannastavnih aktivnosti. Polazeći od pozitivne prakse sprovedenih aktivnosti u hrvatskim osnovnim školama, predlozi govore u prilog činjenici da je potrebno učiniti konkretne lične i društvene pomake u sadržajnom, organizacionom, planskom, kadrovskom, materijalnom pogledu kako bi aktivnosti u slobodnom vremenu postale, ne samo sastavni, već i temeljni faktor vaspitanja i obrazovanja, ali i osnova na kojoj bi se učenik razvio u ispunjenog, zadovoljnog i kompetentnog člana zajednice.

U hrvatskim školama vannastavne aktivnosti stagniraju u organizacionom, realizacionom i sadržajnom smislu. Upravo zbog toga animacija nastavnika i stručnih saradnika za masovnije uključivanje učenika u vannastavne aktivnosti treba da je izraženija i sveprisutna u osnovnim, a kasnije i u srednjim školama u kojima su takve aktivnosti gotovo iščezle. Promene se mogu izvršiti tako što će se najpre istražiti za koje su aktivnosti učenici zainteresovani na nivou škole, zatim ponuditi one aktivnosti koje nastavnici mogu kvalitetno realizovati i na početku godine javno prezentovati sve aktivnosti kako bi učenici znali šta škola pruža u pogledu njihovog slobodnog vremena. Vannastavne aktivnosti treba, napominje Previšić (2012), da pronađu svoje mesto u savremenom kurikulumu kroz međupredmetne teme individualnog i socijalnog razvoja, kroz kurikularne sadržaje, kao i njegove interkulturalne i globalne dimenzije; potrebno je preuzeti ulogu pedagoškog medijatora kroz povezivanje sadržaja; realizovati na manje „knjiški” način. Različite sekcije treba da su u službi promovisanja kvaliteta, estetike, etike, važnosti bavljenja muzikom, sportom, približavanja stvarnosti, podsticanja na zdrav način života.

U školskom sistemu veću pažnju treba posvetiti vannastavnim aktivnostima, omogućiti više vremena za njihovo sprovođenje i dati im na važnosti u celokupnoj vaspitno-obrazovnoj strukturi i vertikali. Probleme vremenske organizacije aktivnosti rešilo bi ostvarivanje redovnog školskog programa u jednoj smeni. Time ne bi dolazilo do nemogućnosti učešća učenika u vannastavnoj aktivnosti zbog preklapanja termina redovne nastave.

Istaknimo i to da je za kvalitetnu realizaciju vannastavnih aktivnosti potrebno izdvojiti više vremena u nedeljnom zaduženju od onog što je do sada bilo preporuka, ne jedan sat kao što je predviđeno Nastavnim planom i programom (2006). Bilo bi poželjno, kao što je to slučaj kod izborne nastave, napisati program aktivnosti i dati ga na evaluaciju stručnim telima kako bi se proverio njihov kvalitet i kako bi bilo prostora za dobre ideje i kvalitetnu realizaciju. Osluškivanjem i identifikacijom interesovanja učenika, shvatanjem i prihvatanjem *on-line* generacije, na nastavnicima je da pronađu način i sadržaje kojima bi zadovoljili interesovanja učenika, obogatili njihov svet unoseći u vannastavni rad odgovarajuće sadržaje koji će uticati na njihovu opštu kulturu i pomoći im u formiranju životne filozofije.

Važno je napomenuti kako uključivanje učenika u aktivnost znači vrlo ozbiljan rad i traži njihovu punu posvećenost. U tom procesu zajedničkog stvaranja, osim sticanja znanja i razvoja umeća, učenik stiče određene navike, menja pogled na svet i društveni život, postaje samostalna i odgovorna osoba. U sklopu podizanja nivoa efikasnosti vannastavnih aktivnosti potrebno je kontinuirano pratiti, vrednovati i dokumentovati promene u strukturi interesovanja učenika kao osnove za planiranje (novih) vannastavnih aktivnosti, a unutrašnju organizaciju škole prilagoditi utvrđenim polazištima.

Napomenimo i to da treba težiti većem uključivanju učenika u različite vannastavne aktivnosti, bez uslovljavanja posedovanja određenih sposobnosti pri

uključivanju u aktivnost jer bi primarni cilj bio zadovoljiti interesovanje učenika i podstaći njihov razvoj. Ukoliko je, ipak, u određenoj vannastavnoj aktivnosti neophodno da učenici poseduju određene sposobnosti i veštine, kao što je slučaj kod uključivanja u aktivnost horskog pevanja, tada preporučujemo sledeći model. Voditelj može planirati dve grupe pevača u horskoj aktivnosti: jednu grupu koja će reprezentovati školu u zajednici, na svim važnim događanjima na kojima se očekuje odlična interpretacija muzičkog programa, i drugu grupu, koja će pevati jer voli i želi pevati. Na isti način se mogu planirati i aktivnosti iz drugih oblasti interesovanja: s učenicima koji imaju izražene sposobnosti i s onima koji to jednostavno žele da rade bez obzira na konačan ishod. Činjenica je da je jedan od zadataka organizovanih aktivnosti sticanje znanja i razvoj sposobnosti učenika, ali i da se pritom zadovolji njihovo interesovanje i kvalitetno organizuje njihovo slobodno vreme. U tom smislu potrebno je razmišljati i delovati kako bi se zadržala i produbila dečja znatiželja, ali i zadovoljilo njihovo interesovanje.

Budućnost vannastavnih aktivnosti zavisi od kreativnosti, entuzijazma i profesionalnosti voditelja kao pokretača svih aktivnosti. Nastavnik, kao voditelj aktivnosti, treba da ima jasnu viziju koju aktivnost može uspešno da realizuje, koji sadržaj da ponudi učenicima, na koji način da prenese znanja i veštine, gde i na koji način da javno predstavi rad učenika. Umeća današnjeg nastavnika nisu povezana samo s njegovim pedagoškim i profesionalnim kompetencijama već su od izuzetnoga značaja i njegova sposobnost u ulozi organizatora različitih slobodnih oblika rada kao i načina prenošenja znanja i umeća. Da bi se entuzijazam nastavnika u realizaciji aktivnosti ne samo dalje podsticao, nego i zadržao, važno je voditeljima osigurati podršku od strane škole, vanškolskih organizacija (agencije, ministarstva) i obezbediti kvalitetno stručno usavršavanje. U stručnom usavršavanju posebno je značajan glas praktičara i stručnjaka određenih oblasti interesovanja koji su odličnim rezultatima unapredili vaspitno-obrazovnu praksu vannastavnih aktivnosti, kao i glas istraživača koji su proučavajući ovaj fenomen došli do saznanja na koji način je savremene vannastavne aktivnosti potrebno organizovati i realizovati.

Uspešnost vannastavnih aktivnosti zavisi i od nastavne tehnologije i nastavnog rada koji je potrebno osavremeniti, a kojima je potrebno pristupiti korelativno, projektno, istraživački i interdisciplinarno. Prihvatljivo je da voditelji bez učešća učenika izrađuju program rada vannastavnih aktivnosti, ali time nije zadovoljena pretpostavka zajedničkog oblikovanja programa uz uvažavanje mogućnosti škole, znanja nastavnika i interesovanja učenika. Upravo zajednički osmišljen program i saradnja sa voditeljem neke druge aktivnosti, kao i sa njegovim učenicima, utiće na osavremenjavanje aktivnosti.

Uspeh vannastavnih aktivnosti ne sme se meriti krajnjim uspehom ostvarenog zadatka, već treba da prati uspešnost samog procesa, kao i koliko učenici pojedinačno i u grupi u tome napreduju. Naime, aktivnosti koje se realizuju u slobodnom vremenu nisu same sebi svrha i nije im cilj postizanje nekih visokomerljivih rezultata. Pedagoški ishod najvažnije je merilo, a on se reflektuje u sadržajnosti i

kvalitetu sprovođenja slobodnog vremena i stvaranju navika za zdrav način života i bogaćenju opšte kulture. S tim u vezi treba ukinuti takmičarski oblik prezentovanja ishoda rada u programima vannastavnih aktivnosti i omogućiti svima učešće na smotrama, radionicama, susretima, druženjima, na terenskoj i projektnoj nastavi uz razmenu iskustava, a što bi mogao biti oblik nagrade ili priznanja za aktivno učešće u aktivnostima. Potrebno je promovisati i javno isticati pozitivne primere sprovođenja vannastavnih aktivnosti uz medijsko praćenje događanja i podsticati na saradnju roditelje i saradnike iz šire zajednice.

Način rada u vannastavnim aktivnostima i dodatno angažovanje nastavnika važno je vrednovati s obzirom da osmišljavanje i realizacija sadržaja aktivnosti u principu odgovara višestrukim potrebama škole i zajednice. Čin vrednovanja podrazumeva i vid nagrađivanja svih učesnika, s obzirom na uloženi trud i postignute rezultate rada. Pohvale, javni nastupi, medijska promocija, organizovana putovanja – samo su neki od načina kako bi se deca istakla. Nastavnike takođe treba prepoznati i nagraditi za odličan rad. Oni se mogu promovisati u mentore, savetnike, regionalne voditelje vannastavnih aktivnosti, a mogu se angažovati i pri realizaciji različitih predavanja i radionica.

Možemo istaći i da tokom preddiplomskog, diplomskog i postdiplomskog obrazovanja nastavnika mnogo veću pažnju treba posvetiti proučavanju načina i mogućnosti kvalitetnog sprovođenja slobodnog vremena dece u okviru vannastavnih aktivnosti. Analizirajući usavršavanje nastavnika značajno je naglasiti činjenicu koja govori u prilog tome da, iako funkcionišu kao integralni deo nastavnog rada, na hrvatskim se fakultetima vrlo malo radi na osposobljavanju budućih nastavnika za rad u vannastavnim aktivnostima. Potrebno je zato u toku fakultetskog obrazovanja, studente, buduće nastavnike, uvesti u problematiku organizacije slobodnog vremena dece, načine rada, izradu programa, ali i osmišljavanje organizovanih aktivnosti slobodnog vremena učenika. Uz uvođenje nastavnog predmeta na studijima na kojima se obrazuju budući nastavnici (poput predmeta *Pedagogija slobodnog vremena* i *Organizacija slobodnog vremena kroz vannastavne aktivnosti*), dobro je organizovati što više programa za stručno usavršavanje nastavnika u oblastima vannastavnih aktivnosti uz saradnju s profesionalcima – voditeljima vannastavnih i vanškolskih aktivnosti, što bi doprinelo uspešnosti organizacije i realizacije organizovanih aktivnosti učenika.

Zaključak

Vannastavne aktivnosti su naša realnost i budućnost za koju je potrebno zalagati se i sistematski je ugrađivati u svakodnevno slobodno vreme dece, ali u školi, pod budnim okom profesionalaca i u zajedništvu sa svim zainteresovanim unutar škole, uže i šire zajednice. Važno je dobro i strateško planiranje oblasti interesovanja kako bi se uravnotežio razvoj zainteresovanosti dece u različitim oblastima i na svim geografskim područjima putem redovnog, sveobuhvatnog i pravovremnog

informisanja učenika unutar škole o različitim ponudama škole, o ponudi vanškolskih aktivnosti i o mogućnostima saradnje sa širom zajednicom. To se može postići javnim oglašavanjem unutar škola, neposrednom saradnjom sa školama, obaveštenjima na web stranici škole, izradom jedinstvene web stranice za sve vannastavne aktivnosti, putem reklama u medijima, a sve u cilju da struktura vannastavnih aktivnosti, kao i zastupljene oblasti postanu vidljive. Poželjno je i objaviti audio i video zapise sa različitih manifestacija. Sve navedeno zahteva institucionalno umrežavanje u sistem internih aktivnosti kojima bi se podstakla i omogućila istovremena saradnja između voditelja aktivnosti određenih oblasti. Umrežavanje bi doprinelo i praktičnoj saradnji svih voditelja aktivnosti različitih oblasti interesovanja, jer bi na taj način oni međusobno komunicirali, upisivali specifične podatke za aktivnost, objavljivali programe, razrađivali ideje, primali informacije o događanjima, planirali i saradivali.

Uz dostignuća praktičara koji bi svojim rezultatima ukazali na (nove) mogućnosti vannastavnih aktivnosti, kao i uključivanjem naučnika koji se bave područjem vannastavnih aktivnosti, istražuju i doprinose ovoj oblasti svojim ekspertizama, ali i savetnika za vannastavne aktivnosti, mogao bi se ostvariti napredak u pogledu organizovanja i sprovođenja vannastavnih aktivnosti.

Značajno je ukazati državnim institucijama i svim predstavnicima stručnopedagoške javnosti na važnost efikasne organizacije i realizacije organizovanih vannastavnih aktivnosti. Nacionalna obrazovna administracija treba da sa više pažnje, doslednosti i naučne utemeljenosti naglasi važnost otvorenog organizovanja rada škole, i dopusti menadžmentu svake škole pojedinačno da ugradi specifične oblasti vannastavnih aktivnosti u svoj kurikulum. Upravo tako diferenciran kurikulum omogućice da učenici, nastavnici, škola i lokalna zajednica osete rezultate slobodnog i kreativnog načina rada u aktivnostima koje idu u susret individualnim i prirodnim potrebama učenika i kojima izražavaju sebe u potpunosti. Time se istovremeno ostvaruje vaspitni i socijalni zadatak škole jer se pažnja usmerava ka razvoju i ciljanom usmeravanju svakog pojedinca za život i delovanje u promenljivom društvenom kontekstu. Iako se i u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013) teži pretvaranju škole u mesto gde se učenici i nastavnici zajednički bave stvaralačkom delatnošću, i naglašava potreba uvođenja novih načina i metoda podučavanja, a stvaralaštvo i inovativnost smatraju osnovom napretka u svakoj sredini, ta filozofija nije (još) postala ideja vodilja naših nastavnika, direktora škola i državnog aparata.

Nade su usmerene ka nastavniku koji će na novim temeljima graditi budućnost vannastavnih aktivnosti, učeniku koji će odgovorno i savesno pristupati radu, školi koja će svojim kurikulumom osetiti energiju svojih aktera i podržati sjajne ideje, kao i prema projektnoj i istraživačkoj nastavi koja će savremenom tehnologijom obogatiti saznanja učenika. Napredak i uspeh učenika u obrazovanju, verujemo, prepoznaće i nadležne institucije čime će se uz primere dobre prakse i uz verodostojna naučna tumačenja školski sistem promeniti – nabolje.

Literatura / References

- Arbunić, A. (1998). Interesi djece za slobodne aktivnosti. *Napredak*, br.139(2), 186–192.
- Broh, B. A. (2002). Linking extracurricular programming to academic achievement: who benefits and why? *Sociology of Education*, 75(1), 69–95.
- Cindrić, M. (1992). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti učenika osnovne škole. *Život i škola*, br. 41(1), 49–68.
- Cooper, H., Valentine, J. C., Nye, B. & Lindsay, J. J. (1999). Relationships between five after-school activities and academic achievement. *Journal of Educational Psychology*, 9, 369–378.
- Delle Fave, A. & Bassi, M. (2000). The quality of experience in adolescents daily lives: development perspectives. *Genetic. Social and General Psychology Monographs*, No. 126(3), 347–367.
- Eccles, J. S., Barber, B. L., Stone, M. R. & Hunt, J. (2003). Extracurricular activities and adolescent development. *Journal of Social Issues*, 59, 865–889.
- Fitzgerald, M., Joseph, A. P., Hayes, M. & O'Regan, M. (1995). Leisure activities of adolescent school children. *Journal of Adolescence*, 18, 349–358.
- Garton, A. F. & Pratt, C. (1991). Leisure activities of adolescent school students: predictors of participation and interest. *Journal of Adolescence*, 14, 305–321.
- Gilman, R., Meyers, J. & Perez, L. (2004). Structured extracurricular activities among adolescents: findings and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, No. 41(1), 31–41.
- Ilišin, V. & Radin, F. (ur.) (2002). *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu i Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Janković, V. (1973). *Slobodno vrijeme u suvremenoj pedagoškoj teoriji i praksi*. Zagreb: PKZ.
- Jelavić, A. & Jergović, T. (2000). *Djeca traže vrijeme*. Split: Osnovna škola „Gripe“.
- Jerbić, V. (1973). *Funkcija slobodnog vremena djece i omladine*. Zagreb: CVO.
- Leburić, A. & Relja, I. (1999). Kultura i zabava mladih u slobodnom vremenu. *Napredak*, br. 140(2), 175–184.
- Marsh, H. W. & Kleitman, S. (2003). Extracurricular school activities: the good, the bad, and the nonlinear. *Harvard Educational Review*, 72(4), 464–514.
- Mc Hale, S. M., Crouter, A. C. & Tucker, C. J. (2001). Free-time activities in middle childhood: links with adjustment in early adolescence. *Child Development*, No. 72(6), 1764–1778.
- Mlinarević, V. & Brust Nemet, M. (2012). *Izvannastavne aktivnosti u školskom kurikulumu*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera, Učiteljski fakultet u Osijeku.
- Nastavni plan i program za osnovnu školu* (2006). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje* (2011). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- Pejić Papak, P. i Vidulin-Orbanić, S. (2011). Stimulating active learning in extracurricular activities through contemporary work strategies. U: V. Kadum (ur.) *Suvremene strategije učenja i poučavanja* (str. 227–244). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Odjel za odgojne i obrazovne znanosti.
- Pejić Papak, P. & Vidulin, S. (2016). *Izvannastavne aktivnosti u suvremenoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Previšić, V. (1987). *Izvannastavne aktivnosti i stvaralaštvo*. Zagreb: IGRO „Školske novine“.
- Previšić, V. (2012). Novi obzori izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti. U: M. Bučar i B. Ličina (ur.) *Dječji istraživački centar Petrinjčica mjesto učenja, razvoja i radosti* (str.126–137). Petrinja: Udruga za izvaninstitucionalni odgoj i obrazovanje „Petrinjčica“.

- Prlić, N. & Ilić, A. (2000). Slobodno vrijeme mladih u školi – kako ga vide mladi? *Napredak*, br. 141(4), 458–467.
- Puževski, V. (1988). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti u funkciji suvremenih tokova odgoja i obrazovanja. U: V. Rosić (ur.) *Nastavnik u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima: Znanstveni skup Nastavnik u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima* (17–29). Rijeka: Pedagoški fakultet u Rijeci.
- Shaw, S. M., Caldwell, L. L. & Kleiber, D. A. (1996). Boredom, stress and social control in the daily activities of adolescents. *Journal of Leisure Research*, No.28(4), 274–292.
- Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2013) [Internet], <https://vlada.gov.hr/strategija-obrazovanjaznanosti-i-tehnologije/151> Preuzeto: 31. 5. 2015. godine
- Vidulin-Orbanić, S. (2007). Organizirano provođenje slobodnog vremena u okviru izvannastavnih glazbenih aktivnosti. U: V. Previšić, N. N. Šoljan i N. Hrvatić (ur.) *Pedagogija: prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja* (str. 733–743). Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo.

REVIEW PAPER

Artical language: Serbian

EXTRACURRICULAR ACTIVITIES: LOOK INTO THE FUTURE

Sabina Vidulin^a, Petra Pejić Papak^b

^a *Juraj Dobrila University of Pula, Academy of Music in Pula, Croatia*

^b *University of Rijeka, Faculty of Teacher Education in Rijeka, Croatia*

Summary

The role of the school and its organizational and pedagogical solutions is expanding with an active students' participation in the extracurricular activities. They thus perceive, observe and evaluate worlds cultural, artistic, scientific, sports and technical heritage, knowing the quality and aesthetically value for the civilizational development. Therefore, it is essential to stimulate children and young people for qualitative free time spending, creating favorable conditions for the development of their interests and preferences. The school is the perfect place for it. The children get support in accordance with their capabilities, improving their competences, socialize with peers, becoming creative and open for mutual cooperation. An important task for teacher is to design and offer a stimulating activity content, determine the students' affinity and focus them in creative expression with an open and flexible approach. The program should be aligned with the wishes of students, but also reflecting the cultural life of the community. The leaders of extracurricular activities are organizers, coordinators, mediators and partners in learning. Since we encountered various difficulties in the implementation of extracurricular activities, in the article we discuss several questions: about unstimulated teachers who do not have sufficient material and technical support, a small number of hours per week for the implementation of activities, but also about diverse students' interests. Certainly, better working conditions with a quality program, different approaches to the implementation of the program and the positive atmosphere would contribute to more effective promotion and development of students' creativity and better inclusion of extracurricular activities in the school system. The application of knowledge about the importance of planning, programming, implementation and evaluation of extracurricular activities could be not only new feature of planning and organization of education in extracurricular activities, but also an effective solution for the reforms which will improve the organization of the extracurricular activities. The progress in the implementation and realization of these activities is possible if they affect the immediate practical children's achievements, if attention

is given to the study of the extracurricular activities phenomenon, and thus a theoretical generating of the new templates which successfulness and practicality will be checked. The future depends on creativity, enthusiasm and professionalism of the teacher and students' interest. The promotion of extracurricular activities should be expressive, and deserve greater role and place in the school system.

Key words: current situation, extracurricular activities, free time, perspectives, school, suggestions, students.

Datum prijema članka / Paper received on: 20. 04. 2018.

Datum dostavljanja ispravki rukopisa / Manuscript corrections submitted on: 04. 05. 2018.

Datum konačnog prihvatanja članka za objavljivanje / Paper accepted for publishing on: 05. 05. 2018.

© 2018 Autor. Objavio Artefact (<http://www.artf.ni.ac.rs/index.php/casopis-artefact/>).

Ovo je članak otvorenog pristupa i distribuira se u skladu sa Creative Commons licencom (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

© 2018 The Author. Published by Artefact (<http://www.artf.ni.ac.rs/index.php/casopis-artefact/>).

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/rs/>).

